

TOSHKENT SHAHRI MISOLIDA SUVCHECHAK KASALLIGINING ZAMONAVIY KECHISH XUSUSIYATLARI

Muminova M.T., Muhammadieva Z.Z., Ergasheva E.U.

Toshkent davlat tibbiyot universiteti, Toshkent, O‘zbekiston

Dolzarbligi. Suvchechak (Varicella) — keng tarqalgan, yuqori kontagiozlikka ega bo‘lgan virusli infeksiya bo‘lib, u Varicella-Zoster virusi (VZV) tomonidan chaqiriladi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma‘lumotlariga ko‘ra, emlash joriy etilmagan hududlarda aholining deyarli 80–90% i bolalik davrida ushbu infeksiya bilan kasallanadi.

So‘nggi yillarda suvchechakning epidemiologik va klinik xususiyatlarida ma‘lum o‘zgarishlar kuzatilmoqda. Xususan:

- kasallikning kattaroq yosh guruhlarida uchrash chastotasi ortmoqda;
- og‘ir va asoratli shakllari ko‘paymoqda;
- immuniteti pasaygan bolalarda atipik kechish hollari qayd etilmoqda.

Virusning nafaqat dermatotrop, balki neyrotrop xususiyatga ega ekanligi uning markaziy asab tizimini zararlash ehtimolini oshiradi. Bu esa kasallikni oddiy “bolalar infeksiyasi” sifatida emas, balki jiddiy tibbiy muammo sifatida ko‘rib chiqishni talab etadi.

Bundan tashqari, globalizatsiya, urbanizatsiya va migratsiya jarayonlari infeksiyaning tarqalish dinamikasiga ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli mahalliy sharoitda (Toshkent shahri misolida) suvchechakning zamonaviy kechish xususiyatlarini o‘rganish dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi. Toshkent shahri sharoitida bolalarda suvchechak kasalligining klinik kechishi, yoshga bog‘liq xususiyatlari va asoratlarini kompleks o‘rganish hamda amaliy sog‘liqni saqlash uchun tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqot retrospektiv tahlil asosida olib borildi. Toshkent shahridagi 1-sonli yuqumli kasalliklar shifoxonasining boks bo‘limida davolangan 160 nafar bola kasallik tarixi o‘rganildi.

Tadqiqot mezonlari:

Yosh	0–18 yosh
Tashxis	“Suvchechak”
Davolanish	statsionar sharoit
Baholangan ko‘rsatkichlar:	klinik simptomlar; toshmalar xarakteri;

	laborator va umumiy klinik ko'rsatkichlar;
Kasallik jins bo'yicha deyarli teng taqsimlangan	o'g'il bolalar — 52,8% qizlar — 47,2%

Yosh bo'yicha eng yuqori ko'rsatkich 4–7 yosh guruhida kuzatildi (30,7%). Bu bolalar jamoalarida (bog'cha, maktab) infeksiya tez tarqalishi bilan izohlanadi.

Kasallikning klinik kechishi

Prodromal davr	79,3% bemorlarda 1–2 kun davom etgan; holsizlik; bosh og'rig'i; ishtaha pasayishi; ko'ngil aynishi;
Asosiy davr (ekzantema bosqichi)	Kasallik o'tkir boshlanib: subfebril isitma — 43,8% febril isitma — 47,9% Teri toshmalari (ekzantema) Toshmalar evolyutsiyasi klassik: makula → papula → vezikula → qobiq Joylashuvi: qorin va ko'krak — eng ko'p, bosh sochli qismi Ekstremitalar; yuz
Polimorfizm — bir vaqtning o'zida turli bosqichdagi elementlar mavjudligi — diagnostik muhim belgi hisoblanadi.	
Shilliq qavat zararlanishi (enantema)	Kichik yoshdagi bolalarda sezilarli yuqori: 81,8% — kichik yosh 31,3% — katta yosh
Bu holat og'riqli aftalar, ovqatlanish buzilishi va intoksikatsiyaning kuchayishiga olib keladi.	

Asorotlar tahlili	Asorotlar 44,1% holatda kuzatildi, bu zamonaviy davrda kasallikning og'irlashayotganini ko'rsatadi.
Spetsifik asorotlar	Laringotraxeit ensefalit nevrologik buzilishlar
Nospetsifik asorotlar	bakterial superinfeksiya pnevmoniya bronxit otit

Asorotlar borligi antibiotik terapiya zaruratini oshiradi va kasallik davomiyligini uzaytiradi.

Maxsus klinik kuzatuv. Intrauterin yuqish holati qayd etildi. Bu vertikal transmissiya mavjudligini va homilador ayollarda kasallik xavfini yana bir bor tasdiqlaydi.

Muhokama. Olingan natijalar adabiyot ma'lumotlari bilan mos keladi. Zamonaviy tadqiqotlar (Gershon, 2018; WHO, 2023) ham suvchechakning og'ir shakllari ortib borayotganini ko'rsatadi.

Ayniqsa:

- immunitet pasayishi
- antibiotiklardan noto'g'ri foydalanish
- kech tashxis
- kasallik prognozini yomonlashtiruvchi omillar hisoblanadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, suvchechak Toshkent shahri sharoitida bolalar orasida keng tarqalgan va yuqori kontagiozlikka ega bo'lgan virusli infeksiya bo'lib qolmoqda. Kasallik aksariyat hollarda tipik klinik belgilar bilan kechishiga qaramasdan, zamonaviy davrda uning og'ir va asoratli shakllari ortib borayotgani kuzatildi. Bu esa suvchechakni faqat yengil kechuvchi "bolalar kasalligi" sifatida emas, balki jiddiy tibbiy va epidemiologik muammo sifatida baholash zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqotda kasallikning eng yuqori ko'rsatkichi 4–7 yoshli bolalarda qayd etildi. Bu holat maktab va bog'cha kabi bolalar jamoalarida infeksiyaning tez tarqalishi bilan bog'liq. Kichik yoshdagi bolalarda kasallikning og'irroq kechishi, intoksikatsiya belgilari va shilliq qavat zararlanishi (enantema)ning yuqori uchrashi aniqlandi. Enantemaning

ko'p uchrashi bolalarda og'riq, ovqatlanish buzilishi va umumiy ahvolning og'irlashishiga olib kelishi mumkin.

Olingan ma'lumotlarga ko'ra, asoratlarning ulushining yuqori bo'lishi (44,1%) suvchechakning klinik ahamiyati oshib borayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, laringotraxeit, pnevmoniya, bronxit, bakterial superinfeksiya hamda nevrologik asoratlarning kabi holatlar bemorlarni davolash muddatini uzaytirib, antibiotik terapiyasiga ehtiyojni oshiradi. Nevrologik asoratlarning nisbatan kam uchragan bo'lsa-da, ularning hayot uchun xavfliligi va markaziy asab tizimiga ta'siri yuqori klinik ahamiyatga ega.

Shuningdek, tadqiqotda intrauterin yuqish holatining qayd etilishi Varicella-Zoster virusining vertikal transmissiya xususiyati mavjudligini tasdiqlaydi. Bu esa homilador ayollarda suvchechak profilaktikasi va immunoprofilaktika choralarini kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, suvchechakning zamonaviy kechish xususiyatlarini o'rganish erta tashxis qo'yish, asoratlarning oldini olish va samarali davolash taktikasini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kasallikning tarqalishini kamaytirish maqsadida sanitariya-epidemiologik nazoratni kuchaytirish, aholi o'rtasida profilaktik tushuntirish ishlarini olib borish hamda vaksinalatsiya masalasiga jiddiy e'tibor qaratish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Amaliy tavsiyalar:

1. Suvchechakka qarshi emlashni milliy kalendarga kiritish;
2. Bolalar jamoalarida epidemiologik nazoratni kuchaytirish;
3. Erta diagnostika va izolyatsiya choralarini takomillashtirish;
4. Asoratlarni oldini olish uchun kompleks davolash yondashuvini qo'llash.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. World Health Organization. Varicella and herpes zoster vaccines: WHO position paper. 2023.
2. Gershon A.A. Varicella-zoster virus infections. Pediatrics, 2018.
3. Cohen J.I. Clinical practice: Herpes zoster. N Engl J Med, 2013.
4. Marin M. et al. Prevention of varicella. CDC Guidelines, 2019.
5. Heininger U., Seward J.F. Varicella. Lancet, 2006.
6. Ўзбекистон Республикаси ССВ маълумотлари, 2022–2024.
7. Mandell, Douglas, and Bennett's Principles and Practice of Infectious Diseases, 2020.